

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата економічних наук, доцента

Гупала Олега Григоровича

на дисертацію Павлової Любови Орестівни

«Політико-економічний аналіз системи соціального захисту населення в
Україні»,

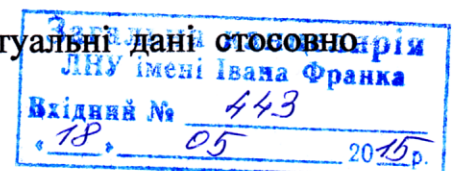
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за
спеціальністю 08.00.01 – економічна теорія та історія економічної думки

Актуальність обраної теми

В час змін та утвердження української державності, євроінтеграційної спрямованості, здійснення військового конфлікту на Сході України та суттєвого погіршення життя більшості населення через економічну кризу в країні, як ніколи відчувається недосконалість та неповна дієздатність системи соціального захисту населення. Її удосконалення та модернізація не викликає жодних сумнівів. Для України надзвичайно важливо чітко окреслити цілі та основні завдання політики соціального захисту населення та визначити реальні шляхи їх досягнення. Тема дисертаційного дослідження Павлової Л.О. є на вістрі подій та формування нової моделі соціального захисту населення в Україні.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури та додатків. Основний зміст дисертації викладено на 183 сторінках, що відповідає вимогам ДАК МОН України. Дослідження містить 16 аналітичних таблиць, 12 рисунків, 4 формули та 14 додатків. Список опрацьованої літератури налічує 225 найменувань.

Ознайомлення з науковим дослідженням дало підстави дійти висновку про виконання поставлених автором завдань та досягнення визначеної мети. Дисертант послідовно викладає матеріал у кожному підрозділі на підставі дослідження обраного об'єкта та предмета. Слід підкреслити використання дисертантом міжнародної та вітчизняної статистичної бази. Автор легко оперує іноземними джерелами, що дало змогу опрацювати актуальні дані стосовно

соціального захисту населення. Варто виокремити чіткість та структурованість викладу матеріалу, аргументованість авторських висновків та пропозицій.

Дисертаційна робота виконана в рамках науково-дослідної теми кафедри економічної теорії Львівського національного університету імені Івана Франка «Ринкові та інституційні механізми розвитку господарської системи України» (№ державної реєстрації 0114U000872).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення дисертації та сформульовані на їх підставі висновки і пропозиції є належно обґрунтованими. З цією метою автор опрацював фундаментальні та прикладні дослідження вітчизняних та зарубіжних учених, про що засвідчує список використаних джерел. Теоретичні висновки та рекомендації, запропоновані дисертантом, є результатом усебічного та об'єктивного аналізу досліджуваних економічних процесів, здійсненого за допомогою сучасного наукового інструментарію.

Для досягнення мети автором роботи використано низку загальнонаукових та спеціальних методів наукових досліджень. Зокрема, використання історичного методу для розкриття еволюції поглядів на роль соціального захисту населення у концепціях провідних економічних шкіл. За допомогою абстрактно-логічного методу обґрунтовано та розроблено ефективну модель соціального захисту населення. Для виявлення тенденцій соціальних витрат країн ОЕСР та України (аналіз динамічних рядів), показників соціального захисту в адміністративно-командній, трансформаційній і ринковій економіках використано економіко-статистичний метод. Метод індукції та дедукції, а також діалектичний метод – для вивчення складників системи соціального захисту і визначення понять, порівняльний і синтезуючий – під час аналізу зарубіжного досвіду функціонування систем соціального захисту населення та можливості його використання в Україні.

Достовірність результатів дослідження

Достовірність та обґрунтованість сформульованих положень, висновків і рекомендацій підтверджується ґрунтовним аналізом теоретичного матеріалу,

використанням статистичних та аналітичних даних. Це дозволяє стверджувати, що вони отримані автором самостійно.

Результати дисертаційного дослідження апробовані на міжнародних, всеукраїнських наукових і науково-практичних конференціях.

В опублікованих працях розкрито основні положення дисертації. Це стосується й автореферату, в якому в повному обсязі відображено основні результати проведеного дослідження.

Новизна основних наукових положень, сформульованих у дисертації

Теоретичні положення, висновки та рекомендації наукового дослідження є обґрунтованими та сформульованими самостійно. Вони свідчать про особистий внесок автора у політико-економічний аналіз системи соціального захисту населення в Україні, зокрема:

1. Обґрунтовано дисертантом необхідність формування системи соціального захисту населення, яка заснована на принципах соціальної згуртованості, довіри й соціального партнерства і реалізується через підтримку економічно активних працівників та соціально вразливих верств населення, що дає змогу оптимально поєднати інтереси державного, комерційного, громадського секторів і сформувати ефективний механізм перерозподілу суспільного багатства.

2. Удосконалено структуру складників системи соціального захисту населення з урахуванням держави як інституту забезпечення соціального захисту всього населення та держави й бізнесу як інститутів забезпечення соціального захисту працюючого населення.

3. Удосконалено поняттєво-категоріальний апарат системи соціального захисту населення, уточнено поняття "соціальний захист", "соціальне забезпечення", "соціальна допомога", "соціальні пільги", "соціальні послуги".

4. Одержали подальший розвиток рекомендації з удосконалення державного регулювання механізму соціального захисту в умовах ринку та політичної кризи з урахуванням зарубіжного досвіду.

5. Одержали подальший розвиток пропозиції з удосконалення механізму розвитку соціальних ініціатив з боку бізнес-організацій, їхню еволюцію та вплив на розвиток системи соціального захисту населення в Україні.

Дисертаційна робота вирізняється логікою та послідовністю викладу матеріалу. Основні її положення є достатньо аргументованими, а визначення понять із досліджуваної тематики – чіткими та обґрунтованими.

У першому розділі **"Теоретичні основи дослідження системи соціального захисту населення"** розглянуто суть, основні напрями та функції соціального захисту, інструментарій дослідження системи соціального захисту населення, проведено ретроспективний огляд еволюції поглядів на роль соціального захисту населення у концепціях провідних економічних шкіл.

Науковою новизною визначається тлумачення автором сутності поняття "система соціального захисту", як сукупності правових, економічних та соціальних заходів, гарантованих Конституцією України, щодо створення та забезпечення здорового соціально-економічного мікроклімату для життя та розвитку як економічно активної частини населення, так і тих, хто опинився у складних життєвих обставинах, гарантуючи обом групам соціальну безпеку (розвиток без війни і тероризму), соціальні зобов'язання, котрі ґрунтуються на соціальній справедливості й рівності прав (с. 21).

Слід також погодитись з думкою дисертанта про те, що головне правило соціальної політики звучить: «Сприяння сильним у саморозвитку (на законних підставах) та допомога слабким у самоствердженні» (с. 27 дисертації, с. 5 автореферату).

Інструментарій дослідження системи соціального захисту населення заслуговує на увагу. Дисертант доволі аргументовано обґрунтовує структуру державної системи соціального захисту населення та структуру системи соціального захисту з урахуванням держави та бізнесу (с. 36 дисертації, с. 7 автореферату).

В окремому підрозділі автор здійснив ґрунтовний огляд еволюції поглядів на роль соціального захисту населення у концепціях провідних економічних шкіл (с. 50 – 65).

У другому розділі **"Особливості організації системи соціального захисту населення в Україні"** виявлено своєрідність системи соціального захисту населення в командно-адміністративній економіці, розглянуто інституційно-правовий механізм соціального захисту, а також здійснено оцінку ефективності системи соціального захисту в трансформаційній та ринковій економіці України (с. 67 – 124).

До сильних сторін даного дослідження відносимо аналіз системи соціального захисту населення в період командно-планової економіки (с. 67 – 82), а також аналіз елементів соціального захисту, що забезпечують індивідуальне споживання у період трансформаційної та ринкової економіки: соціальний захист у сфері житлово-комунального господарства, зайнятості й пенсійного забезпечення (с. 101 – 123). Дисертант здійснив ґрунтовний аналіз інституційно-правового поля системи соціального захисту та зупинився на ключових державних та недержавних інститутах соціального захисту.

У третьому розділі **"Удосконалення системи соціального захисту населення в Україні"** розглянуто шляхи формування ефективної моделі соціального захисту населення, напрями удосконалення державного регулювання механізму соціального захисту та функціонування систем соціального захисту в різних країнах з потенційною можливістю використання їх найкращих складників в Україні.

Серед вагомих здобутків дисертанта слід виокремити соціальну участь працедавців на якісно новій ціннісній платформі та розгляд соціальних ініціатив бізнес-організацій: філантропія, соціальний маркетинг, соціальна відповідальність бізнесу, концепція створення спільної цінності (с. 130 – 142).

Цікавим і практично значущим є аналіз динамічних рядів для виявлення тенденцій соціальних видатків країн ОЕСР та України за період 1991 – 2014 рр. (с. 144 – 147 дисертації, с. 13 автореферату). Дисертант справедливо зауважує, що економічні та соціальні цінності повинні перебувати на одному щаблі.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях

Проведене наукове дослідження дає підстави зробити висновок про застосування автором широкого спектру науково-методологічного інструментарію, що дало змогу сформулювати основні наукові положення, висновки та рекомендації. Ознайомлення з дисертаційною роботою та основними публікаціями підтверджує, що більшість наукових положень відображена у наукових працях автора, які відповідають вимогам МОН України.

За результатами дисертаційного дослідження автором опубліковано 18 наукових праць, із них 8 – у фахових наукових виданнях, у тому числі одна – в іноземному виданні, та 10 публікацій – за матеріалами науково-практичних конференцій. Загальний обсяг публікацій, які відображають основний зміст дисертації, становить 6, 89 друк. арк. Особисто здобувачу належить 6, 08 друк. арк.

В опублікованих працях розкрито основні положення дисертації. Це стосується й автореферату, в якому у повному обсязі відображено основні результати проведеного дослідження. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, використано лише ті положення, які є результатом особистого дослідження здобувача.

Дискусійні положення та зауваження

Високо оцінюючи обґрунтованість наукових положень і висновків дисертації, їх достовірність і новизну, слід все ж вказати на низку критичних зауважень і дискусійних тверджень:

1. Автором запропоновані шляхи реалізації пенсійної реформи, проте не зазначені ризики її впровадження та можливі наслідки для суспільства у зв'язку зі зменшеннями обсягу ВВП, економічним спадом та військовими діями на Сході України.

2. У роботі багаторазово використовується поняття "соціальні послуги", проте не визначаються чітко критерії визначення соціальних послуг. Дисертант по суті залишає відкритим питання їх походження. На наш погляд, дисертанту

варто привести додаткові аргументи щодо місця соціальних послуг в структурі державної системи соціального захисту населення.

3. Висновки є логічні, послідовні, глибоко продумані, однак окремі положення варто було б більш конкретизувати. Зокрема, це стосується світових концепцій соціального партнерства (п.8, с. 181).

4. У роботі зустрічаються окремі редакційні погрішності та неточності.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Павлової Любави Орестівни «Політико-економічний аналіз системи соціального захисту населення в Україні» виконана на вкрай актуальну тему, є логічно завершеним, самостійним дослідженням, що має теоретичне та практичне значення. Визначену автором мету наукового дослідження досягнуто, а відповідні їй завдання виконано. Більшість наукових положень і висновків, які викладені в дисертації, мають достатній ступінь обґрунтованості і наукової новизни, що знайшло своє відображення в опублікованих автором наукових працях. Автореферат відповідає змістові наукового дослідження.

Дисертаційна робота та автореферат загалом відповідають вимогам МОН України щодо кандидатських дисертацій, а її автор – Павлова Любава Орестівна – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.01 – економічна теорія та історія економічної думки.

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук, доцент
завідувач кафедри економічної теорії
Львівської державної фінансової академії

*Відкри надійшов до
спеціалізованої Ради
ради 18.05.2015р
Відкритий реферат
Гупало О.Т.*

